

Російсько-Японська війна і революція 1905 року

I. Зудар інтересів на Далекому Сході

При кінці 19 ст. Росія остаточно сполучила залізницею Петербург із Владивостоком над Японським морем. Але залізниця переходила теж через Манджурію, що належала до Китаю. В той час Китай був поділений на сфери впливів {spheres of influence} європейських держав. Але Японія рішилася заволодіти над Кореєю, Манджурією і Сахаліном. В 1904 р. японські кораблі напали на російську флоту в Порт-Артурі. Росія не була підготована до війни. На Сході мала замало війська і постачання {supply system} було недостатнім {insufficient}. Росія одержала великої поразки {defeat}, а невдача на фронті викликала внутрішні заворушення в Росії і в Україні. Робітники поставили вимоги більших прав і свобод.

Невдачі на фронті примусили уряд піти на певні уступки {concessions}. Уряд хотів створити „політику довір'я“. В 1904 р. царський маніфест зрівняв селян з іншими верствами, введено державне страхування {state insurance}, поширено права земств і міст. Рада міністрів обговорювала справу цензурних обмежень українського слова. Навіть Синод РПЦ дозволив друкувати Євангеліє українською мовою і дав на це фонди. Але все це прийшло запізно.

II. Січневі події 1905 року

В січні вибухнув страйк, що швидко охопив понад 380 фабрик. Робітники помаршували до Зимового Палацу в Петербурзі, щоб передати цареві свою петицію до нього. Робітників зустріло військо, яке відкрило вогонь на них. Згинуло біля 200 осіб. Але страйки перекинулись і на Україну. Революційний настрій {mood} охопив біля 65 повітів України. В Одесі на крейсері „Потьомкін“ підготовлялося повстання. За Одесою пішло повстання у Кронштадті, а опісля повстали київські сапери {field engineers} Вкінці застрайкували залізниці. Хоча повстання було неуспішним, після того цар оголосив „жовтневий маніфест“ у якому обіцяв свободу особи, слова, сумління і зібрань.

Маніфест царя вніс нові відносини. (а) проголосив скликання Державної Думи {State Duma}, що мала складатися з двох палат {chambers}. (б) виборчі права були доволі широкими, (в) вище управління було у руках

царя, а законодавча влада належала Думі. Така система не багато різнилася від тієї, що була в Австро-Угорщині.

В Думі зорганізувалася Українська Парляментарна Громада (45 осіб), що видавала свій орган „Украинский Вестник”. Її політичною платформою була автономія України в рамках {within} Російської Імперії.

III. Нерішучість Думи

Відносини між Думою і урядом були ворожими. Дума хотіла провести радикальні реформи і згодом висловила недовір'я до уряду. Цар розпустив першу Думу по 72 днях її існування. Коли страйки продовжувалися, уряд очолив Петро Столипін, що пообіцяв реформу. Ця дума проіснувала 102 дні. В ній брали участь українські делегати, які вимагали навчання українською мовою. Петиції були розбиті {defeated} протестами чорносотенців {members of the Black Hundred}. Коли в 1905 р. університетам повернено автономію, в Одесі і в Харкові деякі професори почали викладати історію і літературу України українською мовою. Якщо б не великий опір російських шовіністів, українська мова стала б легальною ще у 1905 році. Малим народам Кавказу, як теж естонцям і латишам признали право мати школи в рідній мові.

IV. Аграрна реформа Петра Столипіна

Столипін хотів створити групу заможних селян, але був проти насильної конфіскації {forceful confiscation} дворянських земель. Передача земель мала іти через Селянський Банк і довгострокові {long term} позики.

Аграрна реформа була найуспішнішою в Україні, але вона викликала опозицію від землевласників, бо вони втрачали убогих селян. Україна була аграрно перенаселеною. Отже, уряд запропонував добровільне переселення на Сибір і Казахстан. З України переселилося понад один мільйон осіб, однак багато переселенців повернулося назад на Україну.